

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційну роботу Гордієнко Світлани Анатоліївної на тему «ОБГРУНТУВАННЯ УДОСКОНАЛЕНИХ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ПРИ ПРОТЕЗУВАННІ НЕЗНІМНИМИ КОНСТРУКЦІЯМИ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ХВОРИХ З АРТЕРІАЛЬНОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ (клініко-лабораторне дослідження)», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія до спеціалізованої вченої ради Д 41.563.01 при Державній установі «Інститут стоматології НАМН України»

Актуальність обраної теми. Однією з актуальних проблем сучасної стоматології є ефективне лікування часткової втрати зубів різноманітними незнімними конструкціями зубних протезів. За даними науковців, поширеність часткових дефектів зубних рядів серед дорослого населення в нашій країні становить в середньому 30-35%, які виникають внаслідок невчасного звертання пацієнтів за стоматологічною допомогою, викликане цілим рядом чинників. Серед яких – негативні емоції та відчуття болю.

Незважаючи на сучасний розвиток стоматології, у пацієнтів перед стоматологічною процедурою відомий високий - у 92 % рівень страху. Особливо небезпечний прийом стає, у плані виникнення важких ускладнень, при наявності у таких пацієнтів артеріальної гіпертензії.

Тому, представлена робота **Гордієнко Світлани Анатоліївної на тему «Обґрунтування ефективності удосконалених лікувально-профілактичних заходів при протезуванні незнімними конструкціями у хворих з артеріальною гіпертензією», є актуальною, своєчасною і доцільною на сьогоднішньому етапі розвитку стоматології та має практичне спрямування, оскільки дозволяє досягнути покращення надання стоматологічної допомоги таким пацієнтам.**

Дисертант поставила **мету дослідження** - підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих з артеріальною гіпертензією з використанням незнімних зубних протезів шляхом розробки комплексу лікувально-профілактичних заходів із застосуванням препаратів захисної дії та психотерапевтичної корекції. Для

досягнення поставленої мети автор успішно вирішує 5 завдань.

1. Визначити вплив стоматологічного ортопедичного лікування на капілярну та лімфатичну системи тканин пародонту у хворих з артеріальною гіпертензією.

2. Оцінити ефективність застосування препарату цитопротекторної дії для профілактики ускладнень з боку пародонту при протезуванні незнімними зубними протезами хворих з артеріальною гіпертензією.

3. На підставі психодіагностичних і психофізіологічних досліджень встановити наявність реакцій психогенного характеру у хворих з артеріальною гіпертензією при їх протезуванні незнімними конструкціями зубних протезів.

4. Оптимізувати методики психотерапевтичної підготовки хворих з артеріальною гіпертензією до препарування твердих тканин зубів для купірування психогенних чинників та оцінити її клінічну ефективність.

5. Провести порівняльний аналіз ефективності розробленої методики профілактики загальних і місцевих ускладнень у віддалені терміни спостережень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології та ортодонції дорослих Харківської медичної академії післядипломної освіти «Поліпшення якості конструкційних матеріалів і вдосконалення методик лікування стоматологічних хворих» (№ ДР 0109U002825), де автор є безпосереднім виконавцем окремого фрагмента даної теми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Основні наукові положення, розроблені автором, чітко висвітлені, базуються на достатньому за обсягом фактичному матеріалі і виконані на сучасному науковому рівні. Дисертант виконала ретельне обстеження та лікування 100 пацієнтів.

Для досягнення поставленої мети та вирішення даної наукової проблеми дисертантом був вибраний методично вірний науковий підхід, поставлено 5 завдань, які вирішувалися на основі застосування цілого комплексу клінічних, гістологічних, цитологічних, психофізіологічних, психодіагностичних, інструментальних та

статистичних методів дослідження. Методи дослідження сучасні, інформативні, відповідають поставленим завданням. Поєднання їх із достатньою кількістю клінічних спостережень (100 пацієнтів) в умовах обласної стоматологічної поліклініки м Харкова, на кафедрі психотерапії та реабілітації Харківської медичної академії післядипломної освіти забезпечили достовірність отриманих автором наукових результатів.

Сформульовані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та завданням дослідження, мають теоретичне та практичне значення і ґрунтуються на результатах клініко-лабораторного обстеження відповідного контингенту хворих, які ретельно опрацьовані методами статистичної обробки.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше, на підставі результатів клініко-лабораторних досліджень встановлено, що при протезуванні хворих з артеріальною гіпертензією спостерігається значне розширення лімфатичних капілярів слизової оболонки пародонту, що свідчать про наявність у тканинах пародонту лімфостазу і більш вираженої гостроти альтеративної запальної реакції.

Вперше доведена доцільність місцевого застосування препарату цитопротекторної дії у хворих з артеріальною гіпертензією на етапах ортопедичного лікування і в період адаптації до незнімних протезів.

Вперше досліджені вегетативні і психогенні реакції у стоматологічних хворих з артеріальною гіпертензією на етапах ортопедичного лікування незнімними конструкціями протезів, які довели, що однією із причин підвищення вегетативних показників у 96 % обстежених є психоемоційна напруга.

Вперше в ортопедичній стоматології науково обґрунтовано та доведено необхідність використання психотерапевтичних заходів для підготовки пацієнтів з артеріальною гіпертензією до ортопедичного лікування незнімними зубними протезами.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблений комплекс лікувально-профілактичних заходів підготовки пацієнтів з артеріальною гіпертензією до ортопедичних втручань при виготовленні незнімних конструкцій

зубних протезів для попередження можливих ускладнень на етапах лікування і в період адаптації до них дозволив знизити ускладнення у даній категорії хворих на 30-45 %.

Застосування препарату цитопротекторної дії дозволило значно поліпшити стан слизової оболонки пародонту, знизити запальні реакції в слизовій оболонці ясен на 13,2 % у найближчі терміни та на 22,9 % – у віддалені терміни.

Застосована психотерапевтична методика в 95 % випадків сприяє нормалізації судинного тону, поліпшенню кровообігу, м'язовій релаксації і зняттю психоемоційного стресу, тривоги і страху перед очікуваним болем та призводить до формування почуття спокою, що дозволяє уникнути негативних коливань вегетативних показників у хворих з артеріальною гіпертензією.

Слід зазначити, що автором розроблено, апробовано та впроваджено спосіб комплексної профілактики запальних ускладнень ортопедичного лікування хворих з артеріальною гіпертензією (патент України № 84743 від 25.10.2013 р.).

На мою думку практичне впровадження наведених вище розробок в клінічну стоматологію дозволить отримувати вельми високі результати медичної ефективності при наданні ортопедичної допомоги даній категорії хворих і підняти, тим самим, рівень і якість її надання в нашій країні.

Впровадження результатів дослідження. Основні положення дисертації впроваджені в навчальний процес 7 профільних кафедр вищих медичних навчальних закладів України та в клінічну практику 3-х стоматологічних поліклінік Харкова, Одеси, Полтави та відділення ортопедичної стоматології ДУ «ІС НАМН» (Одеса).

Слід зазначити, що за матеріалами дисертаційної роботи надруковані методичні рекомендації «Методики підготовки стоматологічних больних, страждаючих артеріальною гіпертензією, к ортопедическому лечению» (Харків, 2005).

Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових фахових виданнях. Основні положення дисертаційної роботи оприлюднені на 9 авторитетних форумах. За темою дисертації опубліковано 18 наукових праць, з яких

9 статей (5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні Грузії, 3 статті у журналах), 1 патент України на корисну модель, 8 тез доповідей в матеріалах конференцій та з'їзду.

Всі розділи дисертації висвітлені в опублікованих роботах.

Структура дисертації, оцінка її змісту та зауваження.

Дисертаційна робота Гордієнко Світлани Анатоліївної побудована за загальноприйнятими правилами, обсяг якої викладений на 157 сторінках принтерного тексту і складається зі вступу, огляду літератури, чотирьох розділів власних досліджень, розділу аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків, практичних рекомендацій та списку використаної літератури, що містить 180 літературних джерел (119 кирилицею та 61 латиницею). Дисертація ілюстрована 19 рисунками, 8 фотографіями, містить 13 таблиць.

Розділ «Вступ» поданий на 7 сторінках, у якому Світлана Анатоліївна конкретно, в достатній мірі обґрунтовує актуальність вибраної теми, її зв'язок з науковими програмами, мету та завдання дослідження, представляє наукову новизну та практичну значимість роботи, впровадження результатів дослідження у практику, вказує особистий внесок здобувача, подає відомості про апробацію та публікації по темі дисертаційної роботи.

Зауважень немає.

Розділ «Огляд літератури» Особливості стоматологічного лікування хворих з артеріальною гіпертензією складається з невеликої вступної частини та 3 підрозділів, викладений на 22 сторінках, включає достатньо посилань на вітчизняних та іноземних авторів.

Автором проведений глибокий аналіз джерел літератури з питань патогенезу розвитку ускладнень при стоматологічних маніпуляціях у хворих з артеріальною гіпертонією, особливості стану тканин порожнини рота у хворих з артеріальною гіпертензією, психоемоційний статус та методи його корекції у стоматологічних пацієнтів з соматичними захворюваннями.

В кінці розділу дисертант коротко, в лаконічній формі підводить підсумок, вказуючи про особливості мікроциркуляторного русла та порушення гемодинаміки

тканин пародонту у хворих з гіпертонією. Високий рівень страху у пацієнтів в поєднанні із соматичними захворюваннями, особливо з артеріальною гіпертензією перед стоматологічною процедурою складає великий ризик виникнення ускладнень, що потребує вирішенню.

Матеріал легко сприймається, викладений в доступній формі, що свідчить про обізнаність автора із публікаціями за даною тематикою.

Зауважень не має.

В розділі 2 Світлана Анатоліївна наводить об'єкти й методи дослідження, дає детальну характеристику клінічних груп та методів дослідження (клінічних, клініко-лабораторних, психофізіологічних психодіагностичних, психотерапевтичних, статистичних), які використовувалися в процесі виконання дисертаційного дослідження.

Розділ складається з 6 підрозділів, та займає 16 сторінок.

Автор наводить розподіл пацієнтів на групи з врахуванням гендерних особливостей. Всього в цій роботі було обстежено 100 хворих з артеріальною гіпертензією та 30 пацієнтів, які не страждають на артеріальну гіпертензію. У дослідженні брало участь 70 осіб з артеріальною гіпертензією, яким виготовляли суцільнолітні мостоподібні протези. У першій групі хворим проводилось ортопедичне лікування за загальноприйнятою схемою (38 осіб), у другій групі (32 особи) - під час ортопедичного лікування застосовували комплекс лікувально-профілактичних заходів. Контрольну групу склали 30 хворих з аналогічною патологією, яким не проводилося ортопедичне лікування, а тільки вимірювали вегетативні та психофізіологічні показники і 30 хворих без соматичної патології, у яких вивчали стан тканин пародонту.

Світланою Анатоліївною були обрані кілька методів оцінки психофізіологічного статусу хворих з артеріальною гіпертензією. Описана оригінальна, логічно побудована методика психотерапевтичної підготовки, яка проводилася у два етапи –раціональну психотерапію-бесіду з пацієнтом, прийому всередину плацебо (лікарський засіб з достатнім ступенем знеболювання), використання техніки гіпнотичного наведення, самостимуляцію акупунктурних зон і

психічну саморегуляцію. Поєднання таких методик є досить важливі, які сприяють зняттю психоемоційного стресу, м'язова релаксація та елементи автогенної тренівки призводять до розширення периферичних судин, нормалізації судинного тону, кровообігу й артеріального тиску. Ця психофізіологічна властивість набуває особливої значущості у пацієнтів, які страждають на артеріальну гіпертензію.

Хочу відмітити, що дані методики підготовки стоматологічних хворих, які страждають артеріальною гіпертензією до ортопедичного лікування висвітлені автором у методичних рекомендаціях, що досить рідкісне явище для дисертацій, особливо кандидатських. Гордієнко С.А. Методики підготовки стоматологічних хворих, які страждають артеріальною гіпертензією до ортопедичного лікування. Методичні рекомендації / В.І. Гризодуб, Г.Г. Гришанін, В.І. Безсонов, С.А. Гордієнко, Н.В. Кричка //Протокол № 9 засідання Вченої ради Харківської медичної академії післядипломної освіти від 4 листопада 2005 року, підп. до др. 20.04.0бр., тираж 150 прим., друкарня ПП "Олена-Фарм".

Отримані в процесі дослідження дані оброблялися методом математичної статистики за загальноприйнятими схемами.

Що стосується зауважень, то їх практично немає за винятком побажання використовувати правильну термінологію: «не традиційний спосіб виготовлення – а загальноприйнятий спосіб...», «не протезування хворих, а ортопедичне лікування», «не обстеженню піддавалися хворі, а під обстеженням перебували хворі».

Відношу до випадкової помилки щодо розподілу по віку, автором вивчався «середній і пізній дорослий вік, а не середній і літній вік, як вказано». Літній вік (за критерієм ВООЗ) складає 60-74 роки.

Розділ 3 «Аналіз стану тканин порожнини рота у хворих на артеріальну гіпертензію і організму хворого в цілому при протезуванні незнімними конструкціями». Розділ починається із невеликої вступної частини, де автор в короткій лаконічній формі, посилаючись на дані літератури, підкреслює що дана група пацієнтів вимагає особливого підходу до лікування, розкриває механізм розвитку ускладнень у тканинах пародонту у хворих на артеріальну гіпертензію.

Розділ складається з 2 підрозділів, викладений на 36 сторінках, ілюстрований

16 рисунками і 7 таблицями.

У підрозділі 3.1 дисертант проводить порівняльну характеристику стану тканин порожнини рота при використанні незнімних конструкцій до і після лікування у хворих без соматичної патології і хворих з артеріальною гіпертензією, яким проводили лікування за загальноприйнятою схемою та із застосуванням комплексу лікувально-профілактичних заходів.

В результаті проведених досліджень визначено, що у хворих з артеріальною гіпертензією спостерігається стійке підвищення лейкоцитів слизової оболонки в 1,5 рази, макрофагів - в 3,35 рази; чисельна щільність лімфоцитів нижче на 40,5%, нейтрофільних лейкоцитів менше на 32,0%, чисельна щільність моноцитів нижче в 1,6 рази, спостерігається значне розширення лімфатичних капілярів в слизовій оболонці ясен, які тромбуються і емболізуються та порушується дренаж сторонніх чужорідних і антигенних речовин з патологічного вогнища.

Виходячи з результатів даного дослідження під час і після стоматологічних процедур потрібні заходи, спрямовані на профілактику набряку і розвитку лімфогенної дисемінації інфекції та інфекційних ускладнень.

На основі клініко-лабораторних показників автор доводить доцільним застосування при лікуванні незнімними конструкціями у хворих з артеріальною гіпертензією пасти Солкосерил-Дента впродовж 1 міс в процесі виготовлення протеза (після застосування ретракції і препарування) і після фіксації мостоподібного протеза на цемент.

Ілюстрація якісна, яка наглядно демонструє гістологічні зміни в слизовій оболонці ясен і переконливо доводить достовірність одержаних даних при використанні запропонованого лікування.

У підрозділі 3.2 Світлана Анатоліївна вивчає вплив ортопедичного лікування на загальний стан хворого з артеріальною гіпертензією.

Проведений кореляційний аналіз і встановлено 7 тісних взаємозв'язків між різними показниками: систолічним артеріальним тиском, діастолічним артеріальним тиском, частотою серцевих скорочень, температурою шкірних покривів, вегетативним індексом, хвилинним об'ємом крові, часом сенсомоторної реакції.

Згідно з даними кореляційного аналізу, психотерапевтична підготовка стоматологічних хворих з артеріальною гіпертензією до ортопедичного лікування не тільки "повертає" апарати вегетативної регуляції до вихідного стану, але й активно їх перебудовує.

Автор аргументовано і переконливо доводить на основі проведених психодіагностичних та психофізіологічних досліджень, що хворі з артеріальною гіпертензією відчувають психоемоційне напруження, яке призводить до підвищення артеріального тиску і потребують цілеспрямованої корекції емоційної сфери перед початком ортопедичного лікування.

Вважаю, що проведені дослідження є важливими і повинні враховуватися при стоматологічному втручанні у хворих з артеріальною гіпертензією.

Розділ закінчується відповідними висновками та переліком публікацій по висвітленню результатів досліджень.

В цілому розділ написаний досить добре і стає зрозумілим, що проведено важливий комплекс досліджень, який розкриває основну ідею цієї роботи.

Зауваження до розділу. На мій погляд, для кращого сприйняття, було б доцільно на рисунках гістологічних препаратів вказати клітинні елементи.

Розділ 4. Присвячений патогенетичному обґрунтуванню застосування лікувально-профілактичних заходів при протезування незнімними конструкціями у хворих на артеріальну гіпертензію. Розділ розміщений на 16 сторінках і складається із 2 підрозділів, ілюстрований 1 рисунком, 4 таблицями.

Розділ починається із вступної частини, де автор розкриває механізм утворення лімфостазу в тканинах ясен при артеріальній гіпертензії, який впливає на інтенсивність запальної реакції та детально розкриває механізм дії препарату Солкосерил-Дента.

У підрозділі 4.1. Світлана Анатоліївна на основі клінічних тестів (проби Ясиновського, вакуумної проби Кулаженка і проби Шиллера-Писарєва) доводить ефективність застосування препарату Солкосерил-Дента при лікуванні хворих незнімними конструкціями з артеріальною гіпертензією – підвищує стійкість капілярів слизової оболонки маргінального краю пародонту на 16,1%, підвищує

швидкість відновлення нормального епітеліального шару клітин слизової оболонки порожнини рота, ступінь запалення знижується на 13,2% через 1 міс, а через 1 рік - 22,9%.

Автор приділяє важливу роль підготовки хворого до клінічного етапу - препарування зубів у хворих з артеріальною гіпертензією, який висвітлює у **підрозділі 4.2.** Використання в сукупності запропонованої методики самостимуляції акупунктурних зон у визначеному порядку, самонавіюванні за відповідною схемою а також методики сенсорної вербальної перевантаження, сприяє нормалізації судинного тону, поліпшенню кровообігу, м'язової релаксації і зняттю психоемоційного стресу.

Розкриття механізму дії та одержані автором результати запропонованих методик дозволяє рекомендувати для широкого використання в практичній стоматології для хворих з артеріальною гіпертензією.

Розділ закінчується відповідними висновками та переліком публікацій по висвітленню результатів досліджень.

Зауваження до розділу – скоріше побажання.

1. На мій погляд, вступну частину розділу, де автор розкриває механізм дії препарату Солкосерил-Дента та його застосування доцільно було б перенести у розділ «Матеріали і методи дослідження», хоча згідно назви розділу не суперечить, а більш глибоко розкриває його зміст.

2. Опис методики самостимуляції акупунктурних зон, самонавіювання і техніку гіпнотичного наведення немає необхідності повторювати, так як вона описана у розділі 2.

Розділ 5 «Оцінка ефективності застосування методики підготовки хворих з артеріальною гіпертензією при протезуванні незнімних конструкцій» розміщений на 15 сторінках, складається із 2 підрозділів, ілюстрований 10 рисунками.

Розділ починається із вступної частини, де автор коротко описує склад, форму випуску препарату Солкосерил-Дента та створені групи хворих.

Підрозділ 5.1. Результати застосування методу психотерапевтичної

підготовки хворих з артеріальною гіпертензією до ортопедичного втручання.

У ході застосування психотерапевтичних заходів було досягнуто значне поліпшення стану у більшості хворих основної групи. Клінічно оптимізація соматичного стану виявлялася значним поліпшенням самопочуття та зниження неприємних відчуттів і болю в ділянці серця.

При порівнянні усереднених профілів стандартизованого багатофакторного дослідження особистості у всіх хворих до кінця психотерапевтичної корекції відзначалося зниження профілю за шкалами невротичної тріади і деяке його підвищення за шкалою "оптимістичність", яке свідчить про зменшення рівня невротизації, підвищенні фону настрою.

У більшості хворих завдяки психотерапевтичній корекції психоемоційного стану було досягнуто зниження загального рівня тривожності, внутрішнього неспокою, зникнення або значне зменшення інтенсивності страхів. Практично не відзначалося спонтанного виникнення почуття страху.

В результаті проведеної психотерапевтичної корекції за допомогою тесту Спілбергера рівень реактивної та особистісної тривожності знизився в середньому на $12,6 \pm 2,6$ і $13,5 \pm 2,9$ бала.

У групі хворих після курсу сенсорної вербальної перевантаження знизився показник тривожності до 21,4 %, підвищилися показники факторів активності (до $72,4 \pm 3,4\%$ і $76,9 \pm 4,1\%$, відповідно) і працездатності (до $79,5 \pm 4,3\%$ і $69,7 \pm 3,8\%$, відповідно).

Таким чином, наведені клінічні дослідження показали, що розроблений метод диференційованої психотерапевтичної корекції в комплексі підготовчих заходів до ортопедичного лікування стоматологічних хворих з артеріальною гіпертензією за наявності у них анкіозних станів досить ефективний та попереджає виникнення небажаних соматичних ускладнень в ході безпосереднього стоматологічного втручання і в періоді адаптації до незнімних конструкціям протезів.

У підрозділі 5.2. Світлана Анатоліївна наводить клінічну оцінку методу підготовки хворого з артеріальною гіпертензією до ортопедичного втручання на підставі прикладів історій хворіб.

Розділ закінчується висновками, які витікають із одержаних даних та переліком публікацій по висвітленню результатів досліджень.

Зауваження.

1. На мій погляд, вступну частину розділу, де автор описує склад, форму випуску препарату Солкосерил-Дента доцільно було б перенести у розділ «Матеріали і методи дослідження».

2. Опис створених груп хворих немає необхідності повторювати, так як вони описані у розділі 2.

Розділ 6 «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» викладено на 10 сторінках. У ньому Світлана Анатоліївна детально підводить підсумок проведеного дослідження, обґрунтовує і аналізує отримані результати, які відображають внутрішню структуру дисертації.

Зауважень немає.

Викладені у 5 пунктах **«Висновки»** повністю базуються на отриманому фактичному матеріалі, відповідають поставленій меті й завданням, переконливі, аргументовані та відображають суть даної наукової роботи.

«Практичні рекомендації» підтверджені результатами досліджень.

Автореферат та опубліковані праці в повному об'ємі відображають основні положення роботи і відповідають встановленим вимогам ВАК України. Одержані результати кожного розділу добре і в достатній кількості висвітлені в опублікованих наукових працях та патенті.

Вказані зауваження, що виникли при рецензуванні дисертаційної роботи, не мають принципового значення, не зменшують наукової цінності дисертації і не впливають на загальну позитивну її оцінку.

У порядку дискусії хотілось би почути відповіді від Світлани Анатоліївни на деякі **запитання**, які виникли під час ознайомлення з роботою:

1. Який спектр препаратів цитопротекторної дії, крім запропонованого в дисертації, можливо рекомендувати пацієнтам з артеріальною гіпертензією.

2. Чи залежить психоемоційний стан пацієнта та рівень психоемоційної напруги від виду конструкцій зубних протезів та складності ортопедичних втручань.

3. Чи відрізняється психотерапевтична підготовка даної групи пацієнтів при повторному проведенні ортопедичного лікування.

4. В чому полягає економічна ефективність запропонованих лікувально-профілактичних заходів при ортопедичному лікуванні хворих з артеріальною гіпертензією.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Гордієнко Світлани Анатоліївної на тему «Обґрунтування ефективності удосконалених лікувально-профілактичних заходів при протезуванні незнімними конструкціями у хворих з артеріальною гіпертензією» є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на сучасному науково-методичному рівні, в якому отримані обґрунтовані вагомі наукові результати, які вирішують актуальну науково-практичну проблему ортопедичної стоматології – підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих з артеріальною гіпертензією незнімними конструкціями шляхом застосування психотерапевтичної корекції психоемоційного стану та місцевого використання препарату цитопротекторної дії. За своєю актуальністю, обсягом досліджень, викладеним в роботі матеріалом, науковою новизною, достовірністю одержаних результатів, практичною цінністю отриманих результатів, об'єктивністю висновків і практичних рекомендацій відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. №567 стосовно дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент
Заслужений винахідник України,
доктор медичних наук,
професор кафедри стоматології
навчально-наукового інституту
післядипломної освіти
ДВНЗ «Івано-Франківський національний
медичний університет» МОЗ України

Палійчук І. В.